

หอสมุดสาขา
วังท่าพระ

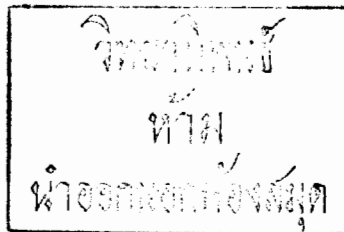

ประเพณีไทย

.1/0748424 A.1

โดย

นางสาว อัครวิณี นรินทร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปไทย

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2539

(วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย)

THAI TRADITION

BY

ASAWINEE NIRUN

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Degree
MASTER OF FINE ARTS
Department of Thai Art
Graduate School
SILPAKORN UNIVERSITY
1996**

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ประเพณีไทย
ชื่อ	นางสาว อัครวิณีย์ นรินทร์
สาขาวิชา	ศิลปไทย
ภาควิชา	ศิลปไทย
ปีการศึกษา	2539

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการรวบรวมแนวความคิด เนื้อหา รูปแบบ และกระบวนการวิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะ ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีไทยในด้านความเชื่อทางศาสนา และงานฉลองในเทศกาลต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกลมกลืนกันระหว่างความเชื่อในอดีตกับสภาพแวดล้อมความเจริญของสังคมในปัจจุบัน โดยยังคงมีเอกลักษณ์ของไทยอยู่ นำมาสร้างเป็นผลงานจิตรกรรมที่มีองค์ประกอบในมุมมองที่กว้าง และใช้เส้นเป็นทัศนธาตุหลักของการแสดงออก เช่นเดียวกับภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทย

Thesis Title	Thai Tradition
Name	Asawinee Nirun
Concentration	Thai Art
Department	Thai Art
Academic Year	1996

ABSTRACT

This thesis concentrates on the development and gathering of concepts, themes, style and the process of creative Art from the religious belief and the religion related festival in Thai tradition.

This work presents the combination of two aspects in our present day society : the religious belief and the technological world.

This Art works were composed in the Bird eye view and the Line is the major element which is used. It was an influence from Thai traditional mural painting.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอน้อมรำลึกถึงพระคุณ บิดา-มารดา ด้วยความเคารพกตัญญู สถาบันการศึกษา และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ อบรม สั่งสอน ชี้แนะสิ่งอันควรต่าง ๆ แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ชลุด นิมเสมอ อาจารย์ปริญญา ตันติสุข ผู้ควบคุมและแนะนำ ในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ รวมทั้งคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน และขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อน และน้อง ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในทุกด้านอย่างดียิ่งตลอดช่วงเวลาในการทำงาน จนวิทยานิพนธ์ชุดนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สิ่งใดที่เป็นคุณค่าและความดีงาม อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ จงมีส่วนให้บุคคลทั้งหลายดังกล่าวข้างต้น และผู้ที่สนใจ ได้รับประโยชน์ไปตามสมควร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำนำ

งานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ได้รับความบันทึกลงมาจากประเพณีและเทศกาลต่างๆ ของไทย นำเสนอภายใต้หัวข้อเรื่อง “ประเพณีไทย” โดยโครงการวิทยานิพนธ์นี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ผลงานสร้างสรรค์ทางจิตรกรรม และเอกสารประกอบการสร้างสรรค์ วิทยานิพนธ์

งานจิตรกรรม เป็นเรื่องราวของประเพณีไทยในปัจจุบันที่ข้าพเจ้าได้มีประสบการณ์พบเห็นมา ซึ่งยังคงเอกลักษณ์ไทยไว้ นำมาแสดงออกตามความรู้สึกส่วนตัว โดยมีรูปแบบองค์ประกอบขนาดใหญ่ในมุมมองที่กว้าง ใช้เส้นเป็นตัวละครสำคัญของการแสดงออก ในส่วนของเอกสาร เป็นการรวบรวมขึ้นสำหรับใช้ประกอบการศึกษา เพื่อแสดงแนวความคิด แหล่งที่มาของข้อมูล รูปแบบกระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ งานศิลป์ไทยที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยหวังว่าโครงการวิทยานิพนธ์นี้จะเกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ผ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT)	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
คำนำ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	ญ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา.....	2
	ความมุ่งหมายของการศึกษา.....	2
	สมมติฐานของการศึกษา.....	2
	ขอบเขตของการศึกษา	2
2	ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์	3
	แนวความคิดและแรงบันดาลใจ.....	3
	อิทธิพลจากศาสนาและความเชื่อ	4
	อิทธิพลจากงานจิตรกรรม	4
	อิทธิพลจากสภาพแวดล้อม	5
3	กระบวนการและองค์ประกอบในการสร้างสรรค์	12
	ขั้นตอนการสร้างสรรค์	12
	องค์ประกอบในการสร้างสรรค์	13
4	การดำเนินงานสร้างสรรค์ผลงาน	22
	การดำเนินงานในระยะแรก.....	22
	การดำเนินงานในระยะที่สอง (ก่อนวิทยานิพนธ์)	27
	การดำเนินงานในระยะที่สาม (วิทยานิพนธ์).....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
รายละเอียดผลงานก่อนวิทยานิพนธ์	68
รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์	69
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม.....	71
ประวัติการศึกษา	72

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพแสดงอิทธิพลจากศาสนาและความเชื่อ	6
2	ภาพแสดงอิทธิพลจากงานจิตรกรรม	7
3	ภาพแสดงมหรสพในงานจิตรกรรมไทย	8
4	ภาพแสดงบรรยากาศในงานประเพณีไทย	9
5	ภาพแสดงรายละเอียดในงานประเพณีไทย	10
6	ภาพแสดงรายละเอียดในงานประเพณีไทย	11
7	ภาพร่างผลงานระยะแรก	17
8	ภาพร่างผลงานก่อนวิทยานิพนธ์	18
9	ภาพร่างผลงานก่อนวิทยานิพนธ์	19
10	ภาพร่างผลงานวิทยานิพนธ์	20
11	ภาพร่างผลงานวิทยานิพนธ์	21
12	ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 1	23
13	ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 2	24
14	ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 3	25
15	ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 4	26
16	ภาพข้อมูลผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1	28
17	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “ทอดกฐิน”	29
18	ภาพรายละเอียดผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “ทอดกฐิน”	30
19	ภาพข้อมูลผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2	33
20	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทงที่เชียงใหม่”	34
21	ภาพรายละเอียดผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทงที่เชียงใหม่”	35
22	ภาพข้อมูลผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3	37
23	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “งานวัด”	38
24	ภาพรายละเอียดผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “งานวัด”	39
25	ภาพข้อมูลผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4	41
26	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทงบูชา”	42

ภาพที่	หน้า
27 ภาพรายละเอียดผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทงบูชา”	43
28 ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1.....	46
29 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ “ปิดทององค์พระ”	47
30 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “ปิดทององค์พระ”	48
31 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “ปิดทององค์พระ”	49
32 ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2.....	51
33 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทง”	52
34 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทง”	53
35 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทง”	54
36 ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3.....	57
37 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ “ชบวนเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช”	58
38 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “ชบวนเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช”	59
39 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “ชบวนเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช”	60
40 ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4.....	63
41 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ “พระราชพิธีกาญจนภิเษกรัชกาลที่ 9”	64
42 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “พระราชพิธีกาญจนภิเษกรัชกาลที่ 9”...	65
43 ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “พระราชพิธีกาญจนภิเษกรัชกาลที่ 9”...	66

บทที่ 1 บทนำ

ตามปรกติ มนุษย์ย่อมอยู่รวมกันเป็นครอบครัว เป็นหมู่เหล่า และเป็นประชาชาติ ที่สามารถอยู่รวมกันเป็นปรกติสุขได้นั้น ก็ด้วยมีชนบประเพณีเป็นระเบียบแบบแผน ซึ่งคนในหมู่หรือส่วนรวมเป็นผู้กำหนดตั้งขึ้น ประเพณีไทยเป็นสิ่งที่ชาวไทยเคยเห็นเคยประพฤติ สืบต่อกันมาตั้งแต่เกิด เท่ากับกล่าวได้ว่า “ชาวไทยเกิดอยู่ในประเพณีไทย”¹ เพราะเกิดมาก็ได้ผ่านพบเรื่องเหล่านี้เป็นลำดับ ทั้งที่เคยเห็นเอง และที่ได้รับอบรมหรือ ได้รับการสั่งสอนมาจากคนอื่น

ประเพณี หมายถึง การกระทำ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงการประกอบ พิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาแต่ในอดีต ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพดินฟ้า อากาศ สภาพเศรษฐกิจ และสังคม สิ่งเหล่านี้จะทำให้คนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน แสดง พฤติกรรม หรือกระทำพิธีกรรมออกมาเหมือน ๆ กัน มีการถ่ายทอด สืบเนื่องการประพฤติ ปฏิบัติต่อ ๆ กันมา จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดจากพันธุกรรม แต่เป็นสิ่งที่ได้รับอบรมสั่งสอน หรือเลียนแบบต่อ ๆ กันมา สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นประเพณี ที่คนในสังคมนั้น ๆ เชื่อว่า ถ้าได้กระทำแล้วจะทำให้เกิดผลดี เป็นสิริมงคลต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ประเพณีในอดีตจะยังคงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อ ผู้มาทีหลังได้รับถ่ายทอด สืบต่อไว้เป็นมรดกแห่งสังคม และรู้จักปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ประเพณีดีงามยิ่งขึ้นตาม มาตรฐานที่เห็นว่าควรจะเป็น ให้เข้ากับความจริงตามสภาพแวดล้อมของสังคม รวมทั้ง ยังต้องมีการเผยแพร่ให้แก่คนในสังคมอื่นได้รู้จักด้วย

ประเพณีไทย เป็นประเพณีเกี่ยวกับประชาชนชาวไทยในส่วนรวม โดยโครงสร้าง ของประเพณีในแต่ละภาคานั้น อาจกล่าวได้ว่าเหมือนกันหมดทุกภาค จะแตกต่างกันก็แต่ ส่วนปลีกย่อยตามลักษณะสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น ในงานประเพณีเทศกาล ต่าง ๆ ของชาวไทย จะมีการจัดขึ้นเพื่อบำรุงกุศลเป็นงานของส่วนรวม ตามความเชื่อถือ เกี่ยวกับเรื่องของศาสนา ซึ่งชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ งานส่วนใหญ่มักจัดให้มี งานมหรสพต่าง ๆ ขึ้นด้วย เช่น ลิเก ดนตรี โขน หรือหนังใหญ่ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชน ได้สนุกสนานรื่นเริง รวมทั้งได้พักผ่อนหย่อนใจควบไปด้วย สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงชีวิต เอกลักษณะความเป็นไทย ที่มีการพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับความจริงตามสภาพแวดล้อม ของสังคมในปัจจุบัน

---

¹ พระยาอนุমানราชธน [เสฐียรโกเศศ], การศึกษาเรื่องประเพณีไทย (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2505), หน้า 1.

ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ประเพณีแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในสมัยต่างๆ กัน ซึ่งถูกดัดแปลงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม นอกจากนี้จะมีพิธีกรรมทางศาสนาแล้วยังมีมหรสพต่าง ๆ ลิเก ดนตรี โขน หุ่นกระบอก หรือหนังใหญ่ เป็นต้น เป็นการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับประชาชน ทั้งยังคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ไทยด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นจุดบันเทิงใจและให้แนวเรื่องแก่ข้าพเจ้าสร้างงานจิตรกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปไทยขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษา

ข้าพเจ้าต้องการสร้างงานจิตรกรรมไทยยุคปัจจุบันที่ยังคงเอกลักษณ์ของศิลปะแบบประเพณีไทยไว้ ซึ่งได้รับความบันเทิงใจมาจากประเพณีต่างๆ ของไทย ในยุคปัจจุบันได้แก่ ประเพณีทางศาสนา งานฉลองในเทศกาลต่าง ๆ มีมหรสพ เช่น ลิเก โขน หนังใหญ่ หุ่นกระบอก ดนตรี ตลอดจนทางเครื่อง รวมทั้งพิธีกรรมเครื่องบูชา และการแต่งกายของผู้คน ซึ่งถึงแม้จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีเอกลักษณ์ของไทยเป็นแกนอยู่ เช่นเดียวกับงานจิตรกรรมที่ข้าพเจ้าต้องการสร้างขึ้นในยุคปัจจุบันนี้ ที่รูปแบบจะต้องผิดแผกไปจากงานจิตรกรรมแบบประเพณีที่กระทำกันในสมัยที่ผ่านมา แต่ข้าพเจ้ามีจุดมุ่งหมายที่จะคงเอกลักษณ์บางอย่างของจิตรกรรมหรือศิลปไทยไว้ ผสมกับการแสดงออกส่วนตัวของข้าพเจ้าเอง รูปแบบเป็นงานที่มีองค์ประกอบขนาดใหญ่ ในมุมมองที่กว้าง และใช้เส้นเป็นตัวการสำคัญของการแสดงออก เช่นเดียวกับภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทย

สมมติฐานของการศึกษา

ด้วยแนวเรื่องเกี่ยวกับประเพณีไทย รูปแบบส่วนรวมขององค์ประกอบ และเทคนิคที่ใกล้เคียงกับงานจิตรกรรมแบบประเพณีของไทย ประกอบกับประสบการณ์การทำงานในด้านศิลปไทย ข้าพเจ้าคิดว่าจะสามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นไทยในปัจจุบันที่แสดงออกมาในงานประเพณีได้ ในงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้

ขอบเขตของการศึกษา

เรื่องราวจะเป็นงานประเพณีทางศาสนา และงานฉลองในเทศกาลต่างๆ รูปแบบของงานเป็นจิตรกรรมแนวประเพณี องค์ประกอบของภาพจะมีขนาดใหญ่ในมุมมองที่กว้าง เช่นเดียวกับภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทย ใช้เส้นเป็นทัศนธาตุหลักในการสร้างภาพ โทนสีดูแล้วอบอุ่นมีน้ำหนักสีที่บาง คล้ายภาพจิตรกรรมไทยในสมัยอยุธยาตอนต้น

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

แนวความคิดและแรงบันดาลใจ

ชาติไทยเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ ประเพณีต่างๆ ได้ถูกอบรมสั่งสอน และถูกบันทึกไว้ในภาพจิตรกรรมของไทยหลายเรื่อง ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่างๆ กันมาโดยลำดับ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีส่วนรวม ได้แก่ ประเพณีการทำบุญ ประเพณีวันลอยกระทง หรือ ประเพณีส่วนบุคคล ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช และงานศพ เป็นต้น แม้กระทั่งพระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์ ได้แก่ พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีกาญจนนาภิเษกฯ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีต่างๆ ก็ได้ถูกดัดแปลงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมปัจจุบัน

จากสภาพแวดล้อมตั้งแต่เยาว์วัย ได้พบเห็นและมีส่วนร่วมในงานประเพณีต่างๆ ทำให้ได้เห็นการเปลี่ยนแปลง การผสมผสานกลมกลืนที่เข้ากันระหว่างประเพณีดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากอดีต ตามความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา กับความเปลี่ยนแปลงตามสภาพความเจริญของสังคม การรู้จักปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ประณีตงดงามยิ่งขึ้น ตามมาตรฐานที่เห็นว่าควรจะเป็น แต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย และในการจัดงานประเพณีหรือเทศกาลต่างๆ ที่ได้มีการกำหนดกันขึ้นเป็นคราวๆ นั้น ส่วนใหญ่จัดขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้มาทำบุญกุศลเป็นหลัก ตามความเชื่อทางศาสนา โดยมักจะประกอบพิธีขึ้นตามวัด เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของศาสนาและสังคม ส่วนในตอนเย็นถึงค่ำก็นิยมจัดให้มีมหรสพต่างๆ ขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้สนุกสนานรื่นเริง ทั้งยังให้พักผ่อนหย่อนใจควบไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของไทย ที่ควรแก่การอนุรักษ์รักษาไว้ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นความประทับใจที่ได้พบเห็น และได้สัมผัสมาตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ส่วนในงานจิตรกรรมจะมีลักษณะของรูปแบบที่แตกต่างไปจากงานจิตรกรรมแบบประเพณีในสมัยที่ผ่านมาบ้าง เช่น การจัดองค์ประกอบ มุมมอง รวมทั้งรูปทรงต่างๆ ที่แสดงออกตามความรู้สึกส่วนตัว แต่จะยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของงานศิลป์ไทยไว้

อิทธิพลจากศาสนาและความเชื่อ

ประเพณีและพิธีกรรมส่วนใหญ่ จะเกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะศาสนาเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชน สอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว เชื่อกันว่าทำแล้วจะได้บุญ ใจดีสงบและเป็นสุข วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่จึงผูกพันแนบแน่นกับหลักความเชื่อและหลักคำสอนในพุทธศาสนาโดยตลอดตั้งแต่เกิด กล่าวได้ว่าศาสนามีส่วนอย่างมากในชีวิตคนไทย

“ช่างไทยหรือจิตรกรไทยในอดีตนั้น มีความมุ่งมั่นที่จะเนรมิตสร้างสรรค์งานจิตรกรรมขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะอุทิศถวายเป็นพุทธบูชา และต้องการให้ภาพจิตรกรรมเป็นสื่อที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจให้แก่พุทธศาสนิกชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ ชาดก และพระธรรมคำสั่งสอนของพระศาสนาอีกทางหนึ่ง การเขียนภาพจิตรกรรมของจิตรกรมุ่งไปที่บุญกุศล มิได้หวังอามิสสินจ้างใดๆ ภาพจิตรกรรมจึงเกิดขึ้นจากความศรัทธากำลังความคิดและความสามารถอย่างสูงของจิตรกรไทย ที่ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างยิ่ง ที่จะคิดประดิษฐ์ รูปร่าง การใช้สี การจัดวางองค์ประกอบที่เป็นลักษณะพิเศษของจิตรกรรมไทย”²

อิทธิพลจากงานจิตรกรรม

จิตรกรรมไทย เป็นมรดกทางศิลปกรรมที่มีคุณค่ามากอย่างหนึ่งของไทย มีวิวัฒนาการสืบทอดกันมาหลายร้อยปี จนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์ วิหาร ตามวัดไทยส่วนใหญ่ นั้น นอกจากจะเขียนในลักษณะที่เป็นเรื่องราวทางพุทธศาสนาและชาดกต่างๆ แล้ว จิตรกรมักสอดแทรกชีวิตและวิญญาณแห่งความเป็นคนไทยลงไปด้วยเสมอ ชีวิตและวิญญาณเหล่านี้ คือ ตัวแทนของคนไทยส่วนมากที่แสดงออกในทางสนุกสนาน ร่าเริง เช่น งานวัด งานลอยกระทง หรือ พระราชพิธีที่มีมหรสพ การเล่นต่าง ๆ ในจิตรกรรมเหล่านี้มิได้ให้คุณค่าเฉพาะเนื้อหาในตัวของมันเองเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงบรรยากาศ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยต่างๆ ด้วย ภาพบางภาพอาจไม่มีคุณค่าทางศิลปะมากนัก แต่ในทางประวัติและทางคติชนวิทยาแล้ว การบันทึกภาพเหล่านี้ย่อมมีคุณค่าต่อการศึกษาอย่างยิ่ง จิตรกรรมไทยมีการใช้เส้นและสีเส้นที่อ่อนช้อยนุ่มนวล ตลอดจนถึงการจัดองค์ประกอบของภาพ เป็นจิตรกรรมที่งดงาม แสดงให้เห็นฝีมือและจินตนาการของคนไทยแต่ละยุคแต่ละสมัย ทั้งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ชีวิตสังคม ชนบประเพณี

² วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, จิตรกรรมไทย (กรุงเทพมหานคร : องค์การครูสภา, 2523), หน้า 25.

ระบบกษัตริย์ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี พบเห็นได้ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ผนังโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ หรือบนสมุดข่อย เป็นต้น

ดังนั้น จิตรกรรมไทย จึงเป็นศิลปกรรมที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษา ให้ทั้งความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเบิกบานใจจากความงดงามและสุนทรียภาพอันสูงส่งที่แฝงอยู่ในจิตรกรรมไทย

อิทธิพลจากสภาพแวดล้อม

การเขียนภาพจิตรกรรมไทย นิยมใช้สิ่งแวดล้อมในสมัยนั้น ๆ มาเป็นแบบอย่างประกอบขึ้นเป็นภาพตามเรื่องราวทางพุทธศาสนา โดยใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแบบแผนทางชนบประเพณีของไทยสอดแทรกไว้ในงานจิตรกรรม โดยเหตุนี้จึงสังเกตได้ว่า บ้านเรือน วัด ต้นไม้ สัตว์ ตลอดจน การแต่งกาย เครื่องนุ่งห่มของขุนนาง ข้าราชการ ทหาร ประชาชน ชาวบ้าน ฯลฯ เหล่านี้ จิตรกรได้นำมาจากสภาพแวดล้อมจริงในแผ่นดินสมัยนั้น ๆ ตามยุคที่เขียน โดยจะดัดแปลงแต่งเสริมให้เกิดความงามขึ้นตามแบบอย่างของผู้เขียนแต่ละคน ความบันเทิงใจที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมในสภาพบ้านเมืองยุคสมัยนั้น ๆ เป็นภาพชีวิตไทยที่ถูกบันทึกไว้ด้วยความสามารถ และฝีมือของจิตรกรไทยในอดีต ที่มีคุณค่าอย่างมากทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และการศึกษาค้นคว้า

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนศิลปกรรม

ภาพที่ 1 : ภาพแสดงอิทธิพลจากศาสนาและความเชื่อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 2 : ภาพแสดงอิทธิพลจากงานจิตรกรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 3 : ภาพแสดงมหาทรสพในงานจิตรกรรมไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 4 : ภาพแสดงบรรยากาศในงานประเพณีไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 5 : ภาพแสดงรายละเอียดในงานประเพณีไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 6 : ภาพแสดงรายละเอียดในงานประเพณีไทย

บทที่ 3

กระบวนการและองค์ประกอบในการสร้างสรรค์

ในการค้นคว้าสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้า ได้แนวความคิดมาจากความประทับใจในงานประเพณีต่าง ๆ ของไทยที่เคยพบเห็นมา ประกอบกับข้อมูลที่ได้ค้นคว้านำมาแสดงออกตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อแสดงถึงประเพณีไทยในปัจจุบันที่ข้าพเจ้าได้มีประสบการณ์พบเห็นมา ซึ่งยังคงความเป็นเอกลักษณ์ไทยไว้

ขั้นตอนการสร้างสรรค์

1. การรวบรวมแนวความคิด

รวบรวมหาแนวความคิด เพื่อให้ชัดเจนและตรงกับความต้องการ เพราะการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมีจุดเริ่มต้นที่แนวความคิด จึงควรให้ความสำคัญกับขั้นตอนนี้

2. การหาข้อมูล

การหาข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ข้อมูลจากกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ข้อมูลจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลจากงานศิลปกรรม

2.1 ข้อมูลจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี การศึกษาได้ค้นคว้าทั้งจากเอกสาร ตำรา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประสบการณ์ของตนเองที่เคยพบเห็นมา มีการบันทึกข้อมูลด้วยการถ่ายภาพจากงานจริง การได้เข้าไปศึกษา สัมผัส วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนโดยตรง ช่วยให้เกิดความกระจ่างเข้าใจ เกิดความคิด มีผลให้การสร้างสรรค์เป็นไปอย่างตรงเป้าหมาย โดยนำมาผสมผสานกับจินตนาการส่วนตัวที่มีอยู่แล้ว

2.2 ข้อมูลจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทางเทคโนโลยีของสังคม เช่น การแต่งกาย อาคารสิ่งก่อสร้าง หรือพาหนะที่ใช้ในการคมนาคมต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีไทยในปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านความคิด จินตนาการ และการแสดงออกในงานชุดนี้

2.3 ข้อมูลจากงานศิลปกรรม การศึกษารูปแบบ องค์ประกอบ เทคนิคและวิธีการบางอย่างจากงานจิตรกรรมไทย เป็นพื้นฐานในการนำมาพัฒนาสร้างสรรค์งานชุดนี้

3. การสร้างภาพร่าง

การร่างภาพ คือ การหาโครงสร้างรวม เกิดจากการผสมผสานและการจัดลำดับของแนวความคิดกับข้อมูลที่มีอยู่ สร้างเป็นภาพขึ้นมาโดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว มี

การตัดทอนหรือเพิ่มเติมเมื่อเห็นว่าควรจะเป็น เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ทั้งในแง่องค์ประกอบ และเนื้อหา ในขั้นตอนนี้การสร้างสรรค์เต็มไปด้วยอิสระอย่างเต็มที่ อาจนำไปสู่การคิดค้น ได้รูปแบบใหม่ ๆ และเนื้อหาที่น่าสนใจแตกต่างออกไป

4. การสร้างสรรค์ผลงานจริง

เลือกภาพร่างที่สมบูรณ์ที่สุดเป็นต้นแบบ ขยายเป็นผลงานจริง โดยที่โครงสร้าง ส่วนรวมและองค์ประกอบยังคงรักษาไว้ให้เป็นไปตามแบบร่าง แต่ในส่วนของรายละเอียด อาจมีการปรับปรุง แก้ไข ตัดทอน หรือเพิ่มเติมได้ตามจินตนาการ

5. การวิเคราะห์ผลงาน

ในระหว่างที่ทำการขยายผลงาน จะมีการพิจารณาวิเคราะห์อยู่ตลอดเวลา เป็น ผลให้อาจมีการปรับเปลี่ยนบางส่วนในระหว่างการขยายผลงาน และเมื่อจบสิ้นกระบวนการ ขยายผลงานแล้ว ก็จะวิเคราะห์ผลงานทั้งหมด หากจุดบกพร่อง เพื่อแก้ไขปรับปรุง และเพื่อ ผลในการสร้างสรรค์งานครั้งต่อไป

องค์ประกอบในการสร้างสรรค์

องค์ประกอบของศิลปะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เนื้อหา และทัศนธาตุ

1. เนื้อหา

เนื้อหาแสดงเกี่ยวกับประเพณีไทย การปรับปรุงให้ผสมกลมกลืนกันระหว่าง ความเชื่อในอดีตกับความเจริญของสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน แต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทยไว้ การจัดองค์ประกอบเป็นมุมมองที่กว้าง เน้นเส้นเป็นตัวสำคัญในการแสดงออก ใช้สีที่บางเพื่อไม่ให้รบกวนการทำงานของเส้น เป็นการสร้างน้ำหนักและบรรยากาศภายในภาพด้วย

2. ทัศนธาตุ

ทัศนธาตุต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างผลงาน มีดังนี้

2.1 เส้น ลักษณะของเส้นมีความสำคัญมากในการสร้างสรรค์ผลงาน คือ จะเป็นตัวกำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบ และรูปแบบที่เกิดขึ้นในงานด้วย ลักษณะของเส้น ที่นำมาใช้ คือ

เส้นโครงสร้าง (Structural Line) เป็นเส้นที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา เพราะไม่ได้เกิดจากการลากเส้นให้ปรากฏเห็น แต่เป็นเส้นในจินตนาการที่ผู้ดูจะรู้สึก หรือประติดปะต่อเชื่อมโยงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เส้นชนิดนี้เดินทางด้วยความรู้สึก ไม่ใช่ด้วยการเห็น เป็นเส้นที่มีความสำคัญมากในศิลปะ เส้นโครงสร้างมี 2 ชนิด คือ

2.1.1 เส้นแกนของรูปทรง เช่น เส้นศูนย์ถ่วงของคน เส้นแกนของวัตถุ
สิ่งของต่าง ๆ

2.1.2 เส้นรูปนอกของกลุ่มรูปทรง เป็นการกำหนดขอบเขตของกลุ่มด้วย
จินตนาการและความรู้สึก เช่น กลุ่มคน กลุ่มชบวนแหในงานพิธีต่างๆ หรือกลุ่มสิ่งของ
เป็นต้น

2.1.3 เส้นที่ลากด้วยจินตนาการจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เช่น ทิศทาง
การเดินทางของคนหรือสัตว์ เป็นต้น

2.1.4 เส้นที่แสดงความเคลื่อนไหวของที่ว่าง เป็นการเขียนลายเส้นซ้ำๆ
กัน เช่น ลายคลื่นน้ำ เป็นต้น

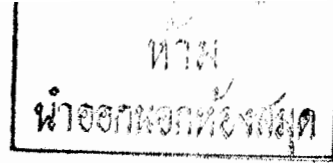
2.1.5 เส้นโครงสร้างของปริมาตร เนื่องจากเส้นรูปนอกไม่สามารถ
แสดงความโค้งนูนของปริมาตรได้ เส้นภายในจึงเป็นเส้นโครงสร้างหรือเส้นจินตนาการ
อีกชนิดหนึ่ง que แสดงให้เห็นพื้นผิว และปริมาตรของรูปทรงได้ เช่น เส้นรอยยับของผ้า
เส้นลายหลังคา หรือเส้นโครงสร้างโบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น

2.1.6 เส้นโครงสร้างองค์ประกอบ ที่เกิดจากเส้นแกนของส่วนต่าง ๆ
ที่ประสานกันก่อนที่จะมีรายละเอียดของรูปทรง เส้นชนิดนี้มีความสำคัญในการสร้างงาน
ศิลปะมาก เมื่อเรามองวัตถุที่เป็นมวล เช่น คน ภูเขา ต้นไม้ เราจะรู้สึกในเส้นแกนก่อน
สิ่งอื่น เช่น คนยืนจะเห็นเป็นเส้นตั้ง ภูเขาจะเห็นเป็นเส้นนอน คนนั่งจะเห็นเป็นเส้นโค้ง
เพราะฉะนั้นการวางเส้นโครงสร้างขององค์ประกอบก่อนที่จะเขียนมวลหรือรูปทรงลงไป จึง
เป็นวิธีที่สามารถจะกำหนดความรู้สึก หรืออารมณ์ขั้นต้นของภาพได้ เป็นพื้นฐานสำหรับ
สานต่อด้วยรูปทรงที่มีรายละเอียดและความซับซ้อนให้สมบูรณ์เต็มที่ต่อไป³

2.2 น้ำหนัก ใช้น้ำหนักอ่อนแก่ให้ผสมผสานกันในภาพอย่างกลมกลืน ไม่
แตกต่างกันอย่างรุนแรง เพื่อให้เข้ากับเรื่องราวภายในภาพที่แสดงถึง ความสุข สนุก
รื่นเริง และความอบอุ่น การใช้น้ำหนัก มีลักษณะเป็น 2 มิติ ไม่คำนึงถึงระยะใกล้ไกล
ตื้นลึก เน้นการกระจายน้ำหนัก เพื่อช่วยให้เกิดจังหวะและเอกภาพในการสร้างสรรค์งาน

2.3 รูปทรง ใช้รูปทรงที่เห็นได้จากธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ คน สัตว์ บ้านเรือน
หรือ สถาปัตยกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในความเป็นจริง นำมาจัดวางสร้างกลุ่มของรูปทรงขึ้น
ผสมกับความคิดความรู้สึกส่วนตัวเพื่อให้ได้องค์ประกอบตามที่ต้องการ รูปทรงที่ใช้เป็น

³ ชลูด นิ่มเสมอ, องค์ประกอบของศิลปะ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531), หน้า 35-36.

รูปทรง 2 มิติ คือ รูปทรงที่มีความกว้างกับความยาว ไม่มีปริมาตรความลึกตื้น เช่นเดียวกับรูปทรงในงานจิตรกรรมไทย

2.4 สี โทนสีในงานจะแสดงถึงความอบอุ่น ความสุข และความรื่นเริง จึงใช้สีที่อ่อนและบางไม่ตัดกันรุนแรง เช่น สีเหลืองอ่อน สีน้ำตาล สีเขียวตัวแซ สีฟ้า สีเทา และสีชมพู เป็นต้น ซึ่งสีเหล่านี้จัดอยู่ในโทนอ่อน สีที่ใช้เป็นสีที่อยู่ในธรรมชาติจึงเลือกใช้สีฝุ่น เนื่องจากมีความใกล้เคียงกับธรรมชาติมาก นอกจากนี้สีที่อ่อนแก่ของสียังช่วยสร้างจังหวะในองค์ประกอบของงานด้วย

2.5 ลักษณะผิว ใช้ลักษณะของพื้นผิวที่ให้ความรู้สึกทางการมองเห็น ไม่สามารถสัมผัสหรือจับต้องได้ถึงความหยาบ ละเอียด ร่องรอยที่สร้างลงบนงาน เกิดจากการแตะแต้ม การป้ายสี และการเขียนลาย ทั้งนี้เพราะต้องการให้เกิดความแตกต่างระหว่างส่วนของพื้นและรูปทรง

3. วิธีการ

เทคนิคที่ใช้คือการเขียนสีฝุ่นลงบนพื้นกาวเมสตีมะซาม สีฝุ่นเป็นสีที่สังเคราะห์จากวัตถุธรรมชาติ เช่น พืช ดิน และแร่ธาตุ ต่าง ๆ ฯลฯ จึงมีสีเป็นธรรมชาติมาก การนำมาใช้ต้องผสมกับกาวกฤษ และน้ำต้มสุกที่สะอาด สีจึงจะติดทนนาน สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือพื้นของงาน ต้องมีการดูดซับสีที่พอดี และให้ผลตามรู้สึกที่ต้องการในการสร้างสรรค์งาน การทำงานข้าพเจ้าได้ทดลองเขียนลงบนพื้นหลายชนิด แต่ที่ให้ผลดีและเหมาะสมกับการแสดงออกในงานของข้าพเจ้าคือ พื้นผ้าดิบหรือไม้อัด หากเวลาเทค ติดกระดาษสา (อย่างบาง) แล้วรองพื้นด้วยกาวเมสตีมะซาม (กาวเมสตีมะซามคือกาวสมัยโบราณที่ใช้ลงบนพื้นผ้าก่อนเขียนภาพ ทำจาก การนำเมสตีมะซามมาคั่วให้ไหม้พอสมควร กระเทาะเปลือกออก เอาแต่เนื้อในนำมาใส่น้ำเคี่ยวจนละลายเป็นกาวเหนียว กรองเอาผงและฝุ่นออกจากกาว นำกาวมาผสมกับดินสอพอง ซึ่งแช่น้ำและกรองเอาผงออกแล้วเช่นกัน ผสมในสัดส่วนพอเหมาะทดลองทาบาง ๆ ลงบนพื้นที่เตรียมไว้ เมื่อแห้งใช้นิ้วป้ายดู ถ้ามีผงสีขาวติดนิ้ว แสดงว่ากาวน้อยไป แต่ถ้าผิวที่ป้ายกาวลงไปเกิดเป็นรอยแตกแสดงว่ากาวมากเกินไป ผสมสัดส่วนให้พอดี ทาลงบนพื้นที่เตรียมไว้ ทาบาง ๆ 4-5 ชั้น แล้วขัดด้วยกระดาษทรายละเอียดให้พื้นเรียบ จากนั้นจึงนำไปเขียนสีฝุ่นต่อไป) สีของพื้นกาวเมสตีมะซามนี้มีผลอย่างมากในงานของข้าพเจ้า เนื่องจากดูแล้วเป็นสีธรรมชาติ โครงสร้างส่วนรวมของภาพจะใช้เส้นเป็นตัวละครสำคัญในการแสดงออก เมื่อร่างภาพคร่าว ๆ แล้ว ลงน้ำหนักสีส่วนรวมบาง ๆ กำหนดลักษณะต่าง ๆ ของรูปทรงด้วยเส้น เส้นที่ใช้จะมีสีและน้ำหนักอ่อนแก่ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดจังหวะในองค์ประกอบ จากนั้น ลงสีบาง ๆ เพื่อเน้นรูปทรงและน้ำหนักให้ชัดเจนขึ้น

เทคนิคการเขียนสีฝุ่นนี้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานของข้าพเจ้า เพราะสามารถสร้างบรรยากาศของสีภายในงาน ให้ดูแล้วรู้สึกอบอุ่นและเป็นธรรมชาติ รวมทั้งสะดวกในการตัดเส้นและเขียนสายละเอียดด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร - สงอนเลียสิทธิ์

ภาพที่ 7 : ภาพร่างผลงานระยะแรก

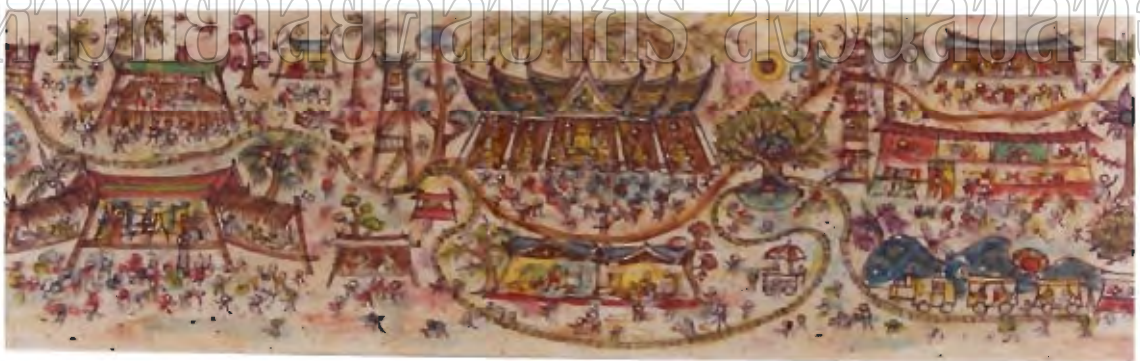

มหาวิทยาลัยศิลปากร - ออมลักษ์ภัทร

ภาพที่ 8 : ภาพร่างผลงานก่อนวิธานิพนธ์

มหากัศย์กลัษทีลปากร สงวนลิวลัษทีร์

ภาพที่ ๑ : ภาพร่างผลงานก่อนวิธานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 10 : ภาพร่างผลงานวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 11 : ภาพร่างผลงานวิทยานิพนธ์

บทที่ 4

การดำเนินงานสร้างสรรค์ผลงาน

งานวิทยานิพนธ์ “ประเพณีไทย” ชุดนี้ แบ่งระยะเวลาการพัฒนาในการศึกษาค้นคว้า ทดลอง ทั้งด้านความคิด รูปแบบและวิธีการได้เป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

การดำเนินงานในระยะแรก

การทำงานในระยะแรกนี้เป็นการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ในเรื่องของการสร้างรูปแบบของผลงาน รูปทรง และบรรยากาศให้เกิดความกลมกลืน ข้าพเจ้าเลือกใช้แนวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสนุกสนาน ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ของงานเทศกาลต่าง ๆ ที่จัดให้มีงานขึ้นในบริเวณวัด มีมหรสพต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และควรแก่การอนุรักษ์ไว้ สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อในการแสดงออกของผลงานระยะแรก แนวความคิดในการนำเรื่องราว งานวัด มหรสพต่าง ๆ ตลอดจนประเพณี และวัฒนธรรมไทยมาเป็นสื่อ นั้นมีความเป็นไปได้ ผลงานในระยะนี้ให้ความพอใจในแง่ของการจัดวางองค์ประกอบที่มีมุมมองกว้าง แต่ในส่วนรายละเอียดไม่สามารถหาแนวทางที่เหมาะสม ลงตัวได้ ระหว่างรูปทรง สี น้ำหนัก ส่วนรวม และเทคนิคจึงต้องทดลองหลายวิธี โดยการทำงานระยะแรก ข้าพเจ้าใช้สีอะคริลิก บนพื้นผ้าใบ แต่คุณสมบัติของสียังไม่ให้ผลตามความต้องการในการแสดงออก ส่วนของรูปทรงยังไม่แน่นอนขาดโครงสร้างของเส้น รวมทั้งน้ำหนักส่วนรวมมักจะกลมกลืนไปหมด ทั้งภาพขาดการเน้นจุดสำคัญในงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนเลขานุการ

ภาพที่ 12 : ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 1

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลอนเลย์สิทธิ์

ภาพที่ 13 : ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 2

ภาพที่ 14 : ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงขลา

ภาพที่ 15 : ภาพผลงานระยะแรก ชั้นที่ 4

การดำเนินงานในระยะที่สอง (ก่อนวิทยานิพนธ์)

การทำงานช่วงนี้เกิดจากการแก้ปัญหาของการทำงานในระยะแรก และพยายามพัฒนาให้สมบูรณ์ขึ้น ในงานแต่ละชิ้น พอจะวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ทอดถิ่น มีแนวความคิดมาจากงานประเพณีไทย ที่ยังนิยมทำกันอยู่ในปัจจุบัน ข้อมูลของงานชิ้นนี้ได้มาจากประสบการณ์ที่เคยพบเห็นมารวมกับข้อมูลจากภาพถ่ายและหนังสือ สิ่งที่น่าสนใจคือ การจัดประดับตกแต่งวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ร่วมในชบวนแห่ได้อย่างงดงามและแปลกตา ลักษณะการแห่เป็นแบบทางเหนือ องค์ประกอบของภาพจุดสนใจ คือชบวนแห่ จะดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนรูปทรงรอบ ๆ จะกระจาย มีการใช้สี เน้นน้ำหนักที่พื้นหลังของชบวนแห่ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขคือการใช้สีที่แรงและมีน้ำหนักมาก ทำให้โครงสร้างของเส้นหายไป รูปทรงและโครงสร้างส่วนรวมดูกระจายเท่า ๆ กัน ทั้งภาพ ควรเน้นความสำคัญของเส้นให้มากขึ้น จะทำให้งานสมบูรณ์มากกว่านี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 16 : ภาพข้อมูลผลงานก่อนนิทรรศน์ ชั้นที่ 1

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 17 : ภาพผลงานก่อนนิทรรศน์ “ทอคกรีน”

ภาพที่ 18 : ภาพรายละเอียดผลงานก่อนนิทรรศน์ “ทอดกฐิน”

2. ลอยกระทงที่เชียงดาว ช่วงก่อนที่จะมาเป็นงานชิ้นนี้ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปเที่ยวงานประเพณีลอยกระทงที่เชียงใหม่ ซึ่งจัดขึ้นประมาณกลางเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2537 หรือตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสอง ประเพณีการลอยกระทงทางภาคเหนือนี้ จะแตกต่างจากทางภาคกลางบ้าง คือ มีการจุดโคมลอย การจุดผางประทีป คือการจุดเทียนที่บรรจุอยู่ในถ้วยดินเผาเล็ก ๆ หรือเชือกที่แช่น้ำมันบรรจุไว้ในขวด แล้วนำมาวางรอบรั้วบ้านและตามทางเดิน เพื่อเป็นการบูชาให้กับบรรพบุรุษและเพื่อความงดงาม สว่างไสว ตามประเพณีบ้านก็จะนำใบมะพร้าวและดอกไม้ เช่น ดอกดาวเรือง ดอกบานไม่รู้โรย มาประดับตกแต่งกันอย่างงดงาม ช่วงวันงานข้าพเจ้าได้ไปเที่ยวดูชบวนแห่ของที่อำเภอเชียงดาวก่อน ซึ่งอยู่เหนือเชียงใหม่ขึ้นไปประมาณ 72 กิโลเมตร ชบวนแห่จะไม่ใหญ่โตมากนัก แต่มีการประดับตกแต่งรถเป็นกระทงหรือเรียกว่ากระทงยักษ์ได้อย่างงดงาม และยังคงรักษาความเป็นศิลปะพื้นบ้านไว้ได้อย่างดี วันต่อมาที่ตัวเมืองเชียงใหม่ ได้จัดมีการประกวดกระทงยักษ์ขึ้น มีชบวนแห่มากมายทั้งกระทงยักษ์ที่ตกแต่งกันอย่างสวยงามสลับกับกลุ่มคนที่แต่งชุดไทยในสมัยโบราณเดินสลับกันไป และสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณีไทยในปัจจุบันคือ สมัยโบราณมีการคมนาคมทางน้ำ นิยมใช้เรือเป็นพาหนะ จึงได้มีการลอยกระทงเพื่อบูชา ขอบุญพระแม่คงคาที่ให้เราได้อาศัยน้ำดื่ม น้ำใช้ แต่ในปัจจุบัน การคมนาคมนิยมกันทางบก ใช้รถยนต์เป็นพาหนะ จึงได้นำรถมาประดับตกแต่งเลียนแบบกระทงที่ใช้ลอยในน้ำ ทั้งยังใช้ไฟฟ้าในการประดับตกแต่งเพื่อความสว่างไสว และดูครึกครื้นด้วย

ข้าพเจ้ามีความประทับใจในชบวนแห่ที่จัดกันอย่างรื่นเริง กระทงยักษ์ที่ชาวบ้านช่วยกันประดิษฐ์ด้วยความศรัทธา หลากหลายรูปแบบมาประกวดประชันกัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศิลปะ ประเพณีไทยในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นในงานยังมีการจุดพลุ เล่นประทัดไฟ การประกวดนางนพมาศ รวมถึงการแสดงมหรสพต่าง ๆ มากมาย

ในการทำงานนั้น เก็บข้อมูลด้วยภาพถ่าย แล้วนำมาจัดวางองค์ประกอบใหม่ตามแนวความคิด อำเภอเชียงดาวมีที่ตั้งอยู่บนภูเขา ข้าพเจ้าจึงแสดงเรื่องราวส่วนสำคัญของภาพในเส้นโค้ง ที่อยู่กลางภาพคั่นระหว่างพื้นที่ข้างบนคือท้องฟ้า และส่วนล่างคือน้ำ บนท้องฟ้า นั้น จะเน้นเส้นแสดงถึงทิศทางการกระจายของพลุไฟ และโคมลอย ส่วนในน้ำที่อยู่ตอนล่างของภาพจะแสดงถึงกระทงรูปแบบต่าง ๆ กัน ในสระน้ำที่ขอบบนและกลางสระจะมีประติมากรรมรูปพระแม่ธรณีบีบมวยผม และเรือสุพรรณหงส์ ที่มีเจดีย์เล็ก ๆ สามอันอยู่ตรงกลาง สองสิ่งนี้มาจากงานประติมากรรมโบราณที่ตั้งอยู่ในวัดถ้ำเชียงดาว หน้าทางเข้าถ้ำ ซึ่งถ้ำเชียงดาวถือเป็นสถานที่สำคัญที่สุดของอำเภอเชียงดาว ในน้ำจะมีเงาสะท้อนของพระจันทร์ เน้นความสว่างและจังหวะของภาพด้วยการปิดทอง โครงสร้างส่วน

รวมทั้งหมดของภาพนี้ เน้นเส้นเป็นหลัก ใช้สีที่บางใส แต่การใช้สีน้ำตาลในส่วนที่เป็นพื้นหลังของชบวนแห่ กลางภาพนั้น มีน้ำหนักเข้มมากเกินไป เกิดการตัดกันระหว่างน้ำหนักของพื้น จึงทำให้ภาพไม่ผสมกลมกลืนกันเท่าที่ควร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 19 : ภาพข้อมูลผลงานก่อนวิธานิพนธ์ ชั้นที่ 2

ภาพที่ 20 : ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทงที่เชิงดาว”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

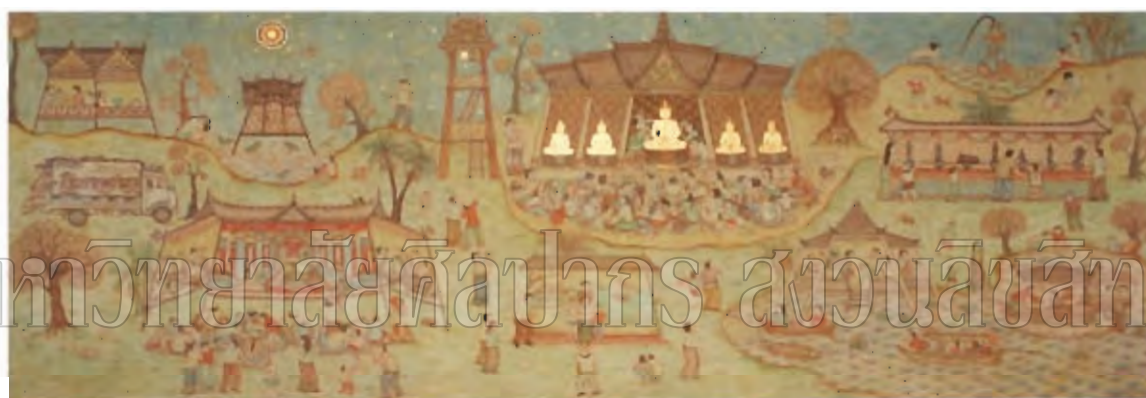
ภาพที่ 21 : ภาพรายละเอียดผลงานก่อนนิทรรศน์ “ลอบกระถางที่เชิงดาว”

3. งานวัด งานขึ้นนี้มาจากความประทับใจในงานวัด ที่จังหวัดอยุธยา เป็นงานที่ไม่ใหญ่โตมากนัก จัดขึ้นในบริเวณวัด ให้ชาวบ้านได้มาปิดทอง ไหว้พระ รวมถึงการจัดมหรสพต่างๆ เช่น ลิเก การออกร้านให้ชาวบ้านได้มาเดินเที่ยวชม องค์ประกอบของภาพจะดำเนินเรื่องในแนวยาว โครงสร้างและรูปทรงทั้งหมดของภาพเน้นด้วยเส้น ใช้น้ำหนักสีที่บาง แต่การควบคุมน้ำหนักส่วนรวมและรูปทรงทั้งหมดในภาพยังคงกระจาย เท่ากันมากเกินไป ขาดการเน้นส่วนสำคัญของภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 22 : ภาพข้อมูลผลงานก่อนนิทรรศน์ ชั้นที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 23 : ภาพผลงานก่อนวิธานิพนธ์ “งานวัด”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 24 : ภาพรายละเอียดผลงานก่อนวิธานิพนธ์ “งานวัด”

4. ลอยกระทงบูชา ประเพณีลอยกระทงตามความเชื่อทางศาสนาพุทธ เชื่อว่าการลอยกระทงเป็นการทำพิธีเพื่อต้อนรับพระพุทธเจ้า ในวันเสด็จจากเทวโลกสู่โลกมนุษย์ ภายหลังจากทรงเทศนาโปรดพุทธมารดา บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ บ้างก็เชื่อว่าเป็นบูชาพระบรมสารีริกธาตุ ที่บรรจุไว้ในพระจุฬามณี พระเจดีย์บนสวรรค์ หรือบางทีก็ว่าเพื่อบูชารอยพระพุทธรูปบาท ที่ทรงประทับไว้ ณ หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานที ในแคว้นทักขิณาบถของประเทศอินเดีย (ปัจจุบันเรียกว่า แม่น้ำเนรพุททา) บางท่านก็ว่า ลอยกระทงเพื่อขอบคุณพระแม่คงคาที่ให้เราได้อาศัยน้ำกิน น้ำใช้ และขอภัยท่านที่ทิ้งสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในน้ำ

งานชิ้นนี้ได้แนวความคิดมาจากความเชื่อทางศาสนา มีการจัดองค์ประกอบในมุมมองที่กว้างโดยมองจากด้านบน ใช้เส้นเป็นทัศนธาตุหลักในการแสดงออก โครงสร้างส่วนรวมเป็นรูปวงกลม หมุนวนเข้าหาจุดกลางของภาพ คือ เก้าของพระจันทร์ที่เต็มดวง รอยพระพุทธรูปบาท และเจดีย์ในเรือสุพรรณหงส์ เน้นจุดสนใจของภาพด้วยความสว่างของทอง ส่วนการใช้สีที่บางและน้อยเกินไป จึงทำให้เส้นในภาพนี้ดูคล้ายตา ขาดจังหวะของรูปทรง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 25 : ภาพข้อมูลผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวิขสิทธ์

ภาพที่ 26 : ภาพผลงานก่อนวิธานิพนธ์ “ลยกระทงบูชา”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 27 : ภาพรายละเอียดผลงานก่อนวิธานิพนธ์ “ลอยกระทงบูชา”

สรุปผลการวิเคราะห์การดำเนินงานในระยะที่สอง (ก่อนวิทยานิพนธ์)

ผลงานในช่วงนี้ได้ปรับปรุง แก้ไข โดยขยายเรื่องราวให้กว้างขึ้นนำเรื่องเกี่ยวกับ เทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมไทยมาใช้เป็นเนื้อหาในการแสดงออก เปลี่ยนแปลง เทคนิคใหม่ โดยการใช้สีฝุ่นบนพื้นกาวเมสตีลมะขาม ทำให้เกิดความลงตัวในการสร้างสรรค์ งาน คือสามารถควบคุมบรรยากาศของสีให้เกิดความอบอุ่นได้ การใช้เส้นเป็นโครงสร้าง ส่วนรวม ทั้งหมดของภาพสามารถทำได้ดีขึ้น มีการจัดองค์ประกอบใหม่ให้ดูง่าย ไม่ ยุ่งเหยิงวุ่นวายมากเหมือนงานในระยะแรก สร้างรูปทรง และน้ำหนักของภาพด้วยสายเส้น แต่การใช้สีที่มีน้ำหนักบางเท่ากันทั้งภาพทำให้ภาพดูกลมกลืนไปหมด ขาดการเน้นของ น้ำหนัก จึงทำให้งานดูเป็นลายมากเกินไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การดำเนินงานในระยะที่สาม (วิทยานิพนธ์)

งานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ เป็นผลงานที่พยายามทำให้สมบูรณ์มากที่สุด จากการปรับปรุง แก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านมา รวมทั้งการหาข้อมูลที่ได้ไปสัมภาษณ์จากประสบการณ์จริง ทำให้เกิดประเพณีชัดเจนในการแสดงออก สามารถวิเคราะห์งานแต่ละชิ้นได้ดังนี้

1. งานปิดทององค์พระ ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2538 นี้ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปทำบุญงานวัด ที่วัดพิบูลทอง จังหวัดสิงห์บุรี จุดเด่นของวัดนี้ คือ มีปฏิมากรรมพระพุทธรูปขนาดใหญ่ อยู่กลางแจ้งภายในบริเวณวัด พระพุทธรูปตักแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบอย่างงดงาม เป็นที่ศรัทธาของชาวบ้านและผู้ที่ได้พบเห็นทั่วไป รอบนอกของบริเวณวัดเป็นคลองเล็ก ๆ คันระหว่างถนน ส่วนด้านหน้าวัดติดกับแม่น้ำ

จากจุดเด่นของวัดนี้ คือมีองค์พระขนาดใหญ่ เป็นที่สะดุดตาของผู้ที่ได้พบเห็น ประกอบกับการที่ได้เห็นพลังความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อศาสนาพุทธพร้อมใจกันมาทำบุญ ทำกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน มีการออกร้านขายของ การแสดงมหรสพต่าง ๆ ให้ประชาชนได้พักผ่อนสนุกสนาน สิ่งเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ โดยข้าพเจ้าได้จัดองค์ประกอบขึ้นใหม่ จุดเด่นกลางภาพ คือ องค์พระพุทธรูปขนาดใหญ่ ล้อมรอบด้วยผู้คนที่มาทำบุญและกำแพงวัด รอบนอกกำแพง มีการจัดงานมหรสพรื่นเริง โครงสร้างส่วนรวมจะมีจุดสนใจอยู่บริเวณกลางภาพ เป็นการจัดองค์ประกอบแบบสองข้างเท่ากัน ใช้สีบาง วรรณะอบอุ่น สร้างรูปทรงด้วยเส้น เน้นน้ำหนักด้วยสี และปิดทองเพื่อให้เกิดความสว่างในส่วนที่สำคัญของภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนศิลปสิทธิ์

ภาพที่ 28 : ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 29 : ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ “ปิดทององค์พระ”

ภาพที่ 30 : ภาพรายละเอียดผลงานวิธานิพนธ์ “เปิดทององค์พระ”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 31 : ภาพรายละเอียดผลงานนิทานนิพนธ์ “เปิดทององค์พระ”

2. ลอยกระทง มาจากความประทับใจในวันลอยกระทง ซึ่งเป็นงานประเพณีอย่างหนึ่งของคนไทยที่ยังคงช่วยกันอนุรักษ์รักษาไว้ได้เป็นอย่างดี การลอยกระทงเป็นงานรื่นเริงของประชาชนทั่วไป นิยมจัดขึ้นในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปี ผลงานชิ้นนี้มีที่มาจากกรที่ข้าพเจ้าได้ไปเที่ยวงานวันลอยกระทงทางภาคอีสาน ในปี พ.ศ. 2538 การจัดงานมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือ คล้ายคลึงกันทั่วทุกภาคของประเทศไทย ประชาชนจะจัดทำกระทงเป็นเป็นรูปต่างๆ แล้วแต่จินตนาการและฝีมือ ประดิษฐ์ด้วยใบตอง กาบใบพลับพลึง หรือวัสดุอื่นๆ แต่กระทงที่ทำจากโพนั้นมีน้อยลงเพราะเป็นมลภาวะต่อสภาพแวดล้อม ผิดจุดประสงค์ในการบูชา ทำให้แม่น้ำสกปรก ประดับตกแต่งให้สวยงามด้วยดอกไม้ต่างๆ ในกระทงจะปักธูปเทียน บ้างก็ใส่หมากพลู หรือสตางค์ลงไปด้วย นำไปลอยให้เปล่งแสงระยิบระยับทั่วท้องน้ำ ดูเหมือนดวงดาวที่ส่องแสงบนท้องฟ้า ทั้งเพื่อเป็นการบูชาและขอบคุณพระแม่คงคาที่ได้หล่อเลี้ยงพืชพันธุ์ธัญญาหารให้แก่สังคม รวมทั้งขอภัยต่อโทษที่ได้ทิ้งสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงในแม่น้ำในงานลอยกระทงได้จัดให้มีการประกวดกระทง การประกวดกระทงยักษ์ การเล่นสัควา เท่เพลงเรือ การเล่นดนตรี ฟ้อนรำ การประกวดนางนพมาศ จุดพลู เล่นประทัดไฟ รวมถึงการแสดงมหรสพต่าง ๆ ประกอบงานด้วย เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงของประชาชน

การจัดองค์ประกอบมีมุมมองที่กว้าง คล้ายมองจากด้านบนลงมาแต่ชบวนเรือจะมีลักษณะมองจากด้านข้าง จุดสำคัญของเรื่องจะอยู่บริเวณกลางภาพ ส่วนรอบ ๆ จะเน้นน้ำหนักด้วยสายเส้นของฝูงคนที่แออัดยัดเยียดริมสองฝั่งแม่น้ำ กระทงและชบวนเรือมีหลากหลายรูปแบบ หลายลักษณะ มาจากที่ได้เคยพบเห็น และจินตนาการขึ้นใหม่ กระทงและชบวนเรือเน้นให้เห็นเด่นชัดด้วยน้ำหนักของสีและสายเส้น ส่วนที่เป็นพื้นน้ำจะมีพลูไฟ สว่างไสว เสมือนมองภาพซ้อนจากบนฟ้า ลงมาผสมกับเงาสะท้อนในน้ำ ใช้เส้นเป็นตัวแสดงออกให้เห็นถึงการแผ่กระจายของพลู เน้นความสว่างด้วยทอง สีที่ใช้เป็นวรรณะอบอุ่น ดูสบายตาไม่แรงจนเกินไป เพื่อให้เข้ากับเรื่องราวในภาพ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 32 : ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 33 : ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทง”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลอนนิกซ์ลิตร์

ภาพที่ 34 : ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “ลอยกระทง”

ภาพที่ 35 : ภาพรายละเอียดผลงานวิธานิพนธ์ “ลอยกระทง”

3. ขบวนเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช ได้จัดขึ้นเมื่อวันอาทิตย์ที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530 เป็นพิธีร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ก่อนเปิดงานได้มีการประกอบพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า และขอพระบรมราชานุญาตเริ่มงานเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช หลังจากนั้น ประธานในพิธีได้กล่าวเปิดงาน ปลอ่ยแพรป้ายงาน และลูกโป่งสีเหลืองรูปกระต่ายจำนวน 9,999 ลูก ขบวนเฉลิมพระเกียรติแห่งจากถนนราชดำเนินนอก มายังราชดำเนินกลางไปสู่ท้องสนามหลวง ระหว่างสองข้างทางมีประชาชนที่มารอชื่นชมกันอย่างมากมาย ข้าพเจ้าได้ไปร่วมดูอยู่ด้วย และมีการเก็บบันทึกข้อมูลด้วยการถ่ายภาพ จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาสร้างสรรค์งานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ขบวนต่างๆ มีความงดงามตระการตามาก ประกอบด้วยวงโยธวาทิตของโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริยาราม ขบวนรถโบราณซึ่งเป็นพาหนะอัญเชิญเครื่องราชสักการะไปยังปะรำพิธี ณ บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ขบวนแต่ละขบวนจะมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวคือคนที่เดินในขบวนจะแต่งกายตามสมัยนั้น ๆ พร้อมกับอัญเชิญภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ไปด้วย ส่วนประกอบต่างๆ ในขบวนจะแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น เป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีไทยในสมัยต่าง ๆ ขบวนเฉลิมพระเกียรติทั้งหมดประกอบด้วย

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ พ่อขุนขุนเม็งราย

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ พระปิยมหาราช

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ พระมหาธีรราชเจ้า

ขบวนเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

งานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ มีลักษณะเป็นแนวยาว เนื่องจากต้องการเน้นความสำคัญที่ขบวนแห่ มุมมองกว้าง รูปทรงมีลักษณะมองจากด้านข้าง องค์ประกอบส่วนรวมเน้นเส้นโครงสร้าง (Structural Line) คือ เป็นเส้นที่ไม่ได้เขียนไว้ให้มองเห็นได้ด้วยสายตา แต่เป็นเส้นในจินตนาการที่ผู้ดูจะรู้สึกหรือปะติดปะต่อเชื่อมโยงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้ เส้นโครงสร้างในงานชิ้นนี้คือเส้นที่เกิดจากความรู้สึกเมื่อมองการเดินทางของคนในขบวน การจัดแถวของคนในแต่ละขบวน ก็แตกต่างกันไป จึงทำให้ภาพนี้มีเส้นโครงสร้าง

เป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นเส้นเรขาคณิต คือ เส้นตรง เส้นโค้ง เป็นต้น เนื่องจากการเดินชบวนเน้นความมีระเบียบวินัยและความพร้อมเพรียงกัน งานชิ้นนี้ข้าพเจ้าได้จัดลักษณะการเดินแถวขึ้นใหม่เพื่อความงามและความสมบูรณ์ขององค์ประกอบ มีการใช้สัญลักษณ์แสดงถึงสถานที่สำคัญ เช่น พระบรมรูปทรงม้า และอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นต้น สีที่ใช้ในงานจะเป็นวรรณะอบอุ่น ไม่สดและแรงจนเกินไป การแต่งกายของคนประกอบกับสิ่งของต่างๆ ที่ใช้ในชบวนแห่ยึดหลักที่มาจากความจริง เพื่อเป็นการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมไทยในสมัยต่างๆ ไว้ด้วย จังหวะของนำหนักจะกระจายไปตามเส้นโครงสร้าง รูปทรงที่ใช้เป็นแบบรูปธรรมแต่สร้างสัดส่วนขึ้นใหม่ เพื่อความลงตัวขององค์ประกอบส่วนรวม

ผลงานชิ้นนี้เป็นการบันทึกภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีการแสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย รวมถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ไทย จึงต้องมีการค้นคว้าหาข้อมูลที่ชัดเจนและใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด มาใช้ในการทำงาน งานจึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงอนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 36 : ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3

ภาพที่ 37 : ภาพผลงานวิธานิพนธ์ “ขบวนเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์มรดก

ภาพที่ 38 : ภาพรายละเอียดผลงานนิทานพื้นบ้าน “ขบวนเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนเลขานุการ

ภาพที่ 39 : ภาพรายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ “บทบาทเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช”

4. พระราชพิธีกาญจนภิเษกรัชกาลที่ 9 ภาพนี้แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์สำคัญๆ ในงานพระราชพิธีกาญจนภิเษกฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี จัดขึ้นเมื่อวันอาทิตย์ที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2539 อันเป็นมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์องค์ที่ 9 ในราชวงศ์จักรี ครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี บริบูรณ์ ซึ่งการจัดงานพระราชพิธีกาญจนภิเษกนี้ เพิ่งมีขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย เป็นมหามงคลสมัยที่ทรงปกครองแผ่นดินไทยยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในพงศาวดารไทยทุกพระองค์ที่ผ่านมา ประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ รวมใจน้อมเกล้าฯ ถวายความจงรักภักดี จัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปีขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ตระการตา สมพระเกียรติ กิจกรรมต่างๆ ในงานมีทั้งส่วนพระราชพิธี อาทิ พระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลและเสด็จฯ ออกมหาสมาคม เพื่อรับคำถวายพระพรชัย พระราชพิธีสมโภชน์สิริราชสมบัติ พระราชพิธีบวงสรวงสังเวยพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าในอดีต พระราชพิธีเฉลิมพระเกียรติพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล และพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ในส่วนของการเฉลิมฉลอง ประกอบด้วย ชบวนแห่สมโภชน์พระพุทธรูปรัตนปฏิมากร มีการตกแต่งธงทิวริ้วชบวนอย่างสวยงาม การตกแต่งประดับประดาพระนครด้วยดวงไฟระยิบระยับ งานมหรสพสมโภชอย่างยิ่งใหญ่ ประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศและที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ พร้อมใจกันจุดเทียนชัยถวายพระพร ร้องเพลงสดุดีมหาราชา ในเวลา 19.19 น. หลังจากนั้นมีการจุดพลุไฟเฉลิมฉลองทั่วทั้งประเทศ เป็นการเริ่มเปิดงานมหรสพ เพื่อให้ประชาชนได้มาเที่ยวชมอย่างสนุกสนาน ตลอดทั้งคืนจนถึงเช้าวันรุ่งขึ้น

ที่ท้องสนามหลวงอันเป็นสถานที่ใช้ในการประกอบพระราชพิธีหลัก จำลองรูปแบบมาจากพระมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง เป็นอาคารจตุรมุขยอดมณฑป ประทับด้วยตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี มีการใช้สีทองและสีเงิน ซึ่งถือเป็นสีมงคลที่แสดงความเคารพสักการะต่อองค์พระมหากษัตริย์

ถนนราชดำเนินตลอดสายได้ถูกเนรมิตและทาสีใหม่หมด ทั้งอาคาร บริษัท ห้างร้าน เสาไฟฟ้า และอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ได้ถูกล้างทำความสะอาด ทาสีใหม่เป็นสีเหลืองนวลดังเช่นเมื่ออดีตกาล นอกจากนี้ยังมีการติดไฟสว่างไสวประดับตลอดแนวถนน ต้นไม้ รวมทั้งอาคารสองข้างทางให้ประชาชนได้เดินเที่ยวชมได้ตลอดทั้งคืน เพื่อเป็นการน้อมเกล้าฯ ถวายความจงรักภักดี ต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งยังมีการจัดสร้างซุ้มแสดงเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ และซุ้มเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 7 ซุ้ม ตลอดถนนราชดำเนินด้วย

ซุ้มแสดงเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ ประกอบด้วย 5 สิ่ง ดังนี้

1. พระมหาพิชัยมงกุฏ
2. พระแสงขรรค์ชัยศรี
3. ธารพระกร
4. วาลวิชนี
5. ฉลองพระบาท

ซุ้มเฉลิมพระเกียรติ มีจำนวน 7 ซุ้ม ดังนี้

1. ซุ้มจักรแก้ว (จักรรัตนะ)
2. ซุ้มช้างแก้ว (หัตถิรัตนะ)
3. ซุ้มม้าแก้ว (อศวิรัตนะ)
4. ซุ้มมณีแก้ว (มณีรัตนะ)
5. ซุ้มนางแก้ว (อิตถิรัตนะ)
6. ซุ้มคลังแก้ว (คหปติรัตนะ)
7. ซุ้มขุนพลแก้ว (ปรีณายกรรัตนะ)

การทำงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์สำคัญบางส่วนในวังงานพระราชพิธีกาญจนาภิเษก เนื่องจากการจัดงานมีความยิ่งใหญ่มาก องค์ประกอบในงานมีมุมมองกว้างคล้ายมองจากด้านบน โครงสร้างส่วนรวมแผ่กระจายออกเพื่อให้เห็นรูปทรงและเรื่องราวทั้งหมด การจัดรูปทรงต่างๆ ให้ลงตัวเป็นเอกภาพ ต้องยึดหลักความจริง เนื่องจากเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่เพิ่งเกิดขึ้นในปัจจุบัน ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง เป็นประโยชน์อย่างมากในการทำงาน โครงสร้างของภาพเกิดจากลายเส้น และน้ำหนักของสี การใช้สีที่บางในวรรณะอบอุ่นผสมให้เกิดความกลมกลืนกันในภาพ เป็นการสร้างบรรยากาศให้รู้สึกถึงความสนุกสนาน เบิกบาน และอบอุ่น ซุ้มต่าง ๆ ภายในภาพจำลองแบบมาจากซุ้มจริงทั้งหมด แต่มีการปรับปรุง แก้ไขบ้างบางซุ้มเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ลงตัวในองค์ประกอบ

แนวความคิดในการทำงานชิ้นนี้ คือ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวไทยต่างสำนึกและระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ ที่มีต่อปวงชนชาวไทย และนับเป็นบุญของตนที่ได้มีโอกาสเกิดมาบนผืนแผ่นดินไทย ในรัชสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชพระองค์นี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนิชสิทธิ์

ภาพที่ 40 : ภาพข้อมูลผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4

ภาพที่ 41 : ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ "พระราชพิธีกาญจนภิเษกรัชกาลที่ 9"

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์

ภาพที่ 42 : ภาพฝาผนังวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ “พระราชพิธีกาญจนภิเษกรัชกาลที่ ๑”

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนศิลปกรรม

ภาพที่ 43 : ภาพพระที่นั่งอนันตสมาคมนิพนธ์ "พระราชพิธีกาญจนภิเษกรัชกาลที่ 9"

สรุปผลงานการวิเคราะห์การดำเนินงานในระยะที่สาม (วิทยานิพนธ์)

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ ได้วิเคราะห์ แก้ไข ปรับปรุง และรวบรวม แนวความคิดจากผลงานที่ผ่านมาทำให้เกิดความแน่นอนในจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสรรค์งาน ให้สมบูรณ์มากขึ้น ผลที่ได้รับจากการศึกษามีความชัดเจน เป็นที่พอใจ สรุปได้ดังนี้คือ การจัดองค์ประกอบของภาพมีมุมมองที่กว้าง โครงสร้างส่วนรวมของภาพและรูปทรงเกิด จากสายเส้น การประสานกลมกลืนกันระหว่างบรรยากาศของสีและน้ำหนัก ทำให้สามารถ แสดงออกได้ถึงอารมณ์ ความรู้สึกอบอุ่น สนุกสนาน รื่นเริงภายในภาพ การใช้เทคนิค วิธีการที่สอดคล้องกับแนวความคิด รวมถึงการหาข้อมูลที่ชัดเจนจากประสบการณ์จริง ทำให้สามารถถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกลงไปในงานได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ในระดับหนึ่ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายละเอียดผลงานก่อนวิทยานิพนธ์

1. หอดอกจูน

ขนาด 120 X 160 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสส์มะขาม

2. ลอยกระทงที่เข็ชงดาว

ขนาด 110 X 170 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสส์มะขาม

3. งานวัด

ขนาด 100 X 230 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสส์มะขาม

4. ลอยกระทงบูชา

ขนาด 100 X 130 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสส์มะขาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์

1. งานปิดทององค์พระ

ขนาด 100 x 140 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสึดมะขาม

2. ลอยกระทง

ขนาด 130 x 170 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสึดมะขาม

3. ขบวนเฉลิมพระเกียรติ 9 มหาราช

ขนาด 85 x 245 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสึดมะขาม

4. พระราชพิธีกาญจนาภิเษกรัชกาลที่ 9

ขนาด 110 x 170 ซม. เทคนิค สีฝุ่น บนพื้นกาวเมสึดมะขาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าผลงานวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้าในชุดนี้ จากการถ่ายทอดแนวความคิด ความรู้สึก ที่มีต่อความเชื่อทางประเพณี และวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการทางจิตรกรรม ในรูปแบบของจิตรกรรมไทยประเพณี โครงสร้างของภาพสร้างความประสานกลมกลืนกันระหว่าง เส้น รูปทรง สีและน้ำหนัก ที่ลงตัว รวมถึงการแก้ปัญหาทางการสร้างสรรค์ อย่างมีระบบ ทำให้ข้าพเจ้าสามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อประเพณี วัฒนธรรมไทยในปัจจุบันได้ตามที่ต้องการ

กระบวนการต่างๆ ที่ช่วยให้การทำงานสร้างสรรค์ลุล่วงได้ด้วยดี นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ ในการนำไปสู่การพัฒนาไม่ว่าในเรื่องใด ทั้งนี้ข้าพเจ้าหวังว่างานวิจัยชุดนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ นำไปปรับเปลี่ยนใช้ให้ตรงกับเรื่อง และปัญหาของตนเอง เพื่อให้เกิดกระบวนการที่ชัดเจน มีเหตุผลในการแก้ปัญหา หรือปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นตามสมควรแก่เหตุและปัจจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

ชลุด นิมเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2531.

เมืองโบราณ, สำนักพิมพ์. มหรสพและการเล่นในจิตรกรรมฝาผนัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 1986.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. จิตรกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2523.

ศิลป พีระศรี. ทฤษฎีแห่งองค์ประกอบ. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2487.

ศิลปากร, มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย. คู่มือการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2536.

อนุমানราชธน, พระยา. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2505.

_____. ประเพณีเนื่องในเทศกาล. พระนคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2516.

ประวัติการศึกษา

อัสวิณีย์ นีรันต์	Asawinee Nirun
เกิด	22 สิงหาคม 2513 กรุงเทพฯ
การศึกษา	
2524	โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง
2527	โรงเรียนราชินี
2530	วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร
2535	ศิลปบัณฑิต (ศิลป์ไทย) คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2539	ศิลปมหาบัณฑิต (ศิลป์ไทย) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การแสดงผลงานครั้งสำคัญ

- 2523 - แสดงที่ THE NATIONAL MUSEUM ประเทศสิงคโปร์
สิงคโปร์แอร์ไลน์
- 2524 - แสดงที่ THE NATIONAL MUSEUM ประเทศสิงคโปร์
สิงคโปร์แอร์ไลน์
- 2525 - ร่วมแสดงภาพวาดนานาชาติ ประเทศญี่ปุ่น
- 2526 - แสดงที่ THE NATIONAL MUSEUM ประเทศสิงคโปร์
สิงคโปร์แอร์ไลน์
- 2531-2534 - ร่วมแสดงงานนักศึกษาคณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2534 - ร่วมแสดงงานจิตรกรรมบัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ครั้งที่ 15
- 2535 - ร่วมแสดงงานจิตรกรรมบัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ครั้งที่ 16
- ร่วมแสดงงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบรมราชินีนาถ
ครบ 60 พรรษา ธนาคารกสิกรไทย
- ร่วมแสดงงานจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ณ โรงแรมอิมพีเรียล ควีนพาร์ค กรุงเทพฯ
- 2536 - ร่วมแสดงงานศิลปกรรมร่วมสมัย ธนาคารกสิกรไทย
- ร่วมแสดงงานจิตรกรรมบัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ครั้งที่ 17

- แสดงนิทรรศการจิตรกรรม ภาพถ่าย และศิลปะเด็กอาเซียน ครั้งที่ 3 ณ ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน ดารุซาลาม ฟิลิปปินส์ และไทย
- 2537 - แสดงศิลปกลุ่มจิตรกรรมไทยแนวประเพณีศูนย์สรรพสินค้าริเวอร์ซิตี้
- แสดงศิลปกรรมยอดเยี่ยมแห่งประเทศไทย 2537 กลุ่มบริษัท ฟิลิป มอริส
- 2538 - นิทรรศการศิลปะไทย ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัย ศิลปากร ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์
- แสดงศิลปกรรมยอดเยี่ยมแห่งประเทศไทย 2538 กลุ่มบริษัทฟิลิป มอริส
- 2539 - แสดงนิทรรศการศิลปะไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

รางวัลเกียรติยศ

- 2522 - รางวัลที่ 1 จากการประกวดศิลปะเด็กแห่งชาติ หอศิลป์แห่งชาติ ครั้งที่ 1
- รางวัลที่ 3 จากการประกวดงานศิลปะการทอเกี่ยวแห่งประเทศไทย
- 2523 - รางวัลที่ 2 จากการประกวดศิลปะเด็กแห่งชาติ หอศิลป์แห่งชาติ ครั้งที่ 2
- รางวัลยอดเยี่ยมและดีเด่น จากการประกวดศิลปะเยาวชนแห่งชาติ สิงคโปร์ แอร์ไลน์ ครั้งที่ 1
- 2524 - รางวัลที่ 2 จากการประกวดศิลปะเด็กแห่งชาติ หอศิลป์แห่งชาติ ครั้งที่ 3
- รางวัลที่ 2 จากการประกวดงานศิลปะไฟฟ้า ฟิลิปปส์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2
- รางวัลยอดเยี่ยมและดีเด่น จากการประกวดศิลปะเยาวชนแห่งชาติ สิงคโปร์แอร์ไลน์ ครั้งที่ 2
- รางวัลยอดเยี่ยม จากการประกวดศิลปะชาติปฐมวัน
- 2525 - เหรียญทองแดงจากการประกวดภาพวาดนานาชาติ ประเทศญี่ปุ่น
- 2526 - รางวัลที่ 2 จากการประกวดศิลปะเด็กแห่งชาติ หอศิลป์แห่งชาติ ครั้งที่ 5
- 2537 - รางวัลเกียรติบัตรการประกวดศิลปกรรมยอดเยี่ยมแห่งประเทศไทย 2537 กลุ่มบริษัทฟิลิป มอริส
- 2539 - รางวัลที่ 1 เหรียญทอง จิตรกรรมไทยแบบประเพณี จิตรกรรม บัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ครั้งที่ 20